

ASGARİ ÜCRET ETKİSİ GENÇLERDE VE KADINLARDA YOĞUNLAŞIYOR

Seyfettin Gürsel* Gökçe Uysal** ve Melike Kökkızıl***

Yönetici Özeti

Bu araştırma notunda Ocak 2016'dan itibaren geçerli olan asgari ücret artışının işgücü piyasası üzerindeki etkileri, TÜİK tarafından yayımlanan Hanehalkı İşgücü Anketi 2013 yılı verileri güncelleştirilerek incelenmektedir. Asgari ücretteki artışın işgücü piyasasındaki farklı grupları farklı oranlarda etkileyeceği görülmektedir. Veriler özellikle 15-24 yaş grubundaki gençlerin, kısmen de kadınların ortalama ücretlerinde dikkate değer artışların olabileceğini göstermektedir. Ancak, kayıt dışılığın ve işsizliğin görece olarak yüksek olduğu bu gruplarda ücret artışlarının bu olumsuzlukları teşvik etmesi muhtemeldir.

Asgari ücret tartışması

1 Ocak itibarıyla net asgari ücret yüzde 30 artışla 1300TL'ye, brüt ücret ise 1274 TL'den 1647 TL'ye yükseltilmiştir.¹ Betam olarak bu ücret şokunun bölgesel işgücü piyasasındaki olası etkilerini inceleyen bir araştırma notunu daha önce yayınlamıştık². Burada ise aynı yöntem ve aynı örneklem kullanılarak cinsiyet ve yaş eksenlerinde asgari ücret artışının etkileri incelenmektedir.

Bu araştırma notu asgari ücretteki artışın yaratacağı ücret şokunun boyutuna ve dağılımına dair bir tahmin oluşturmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda hesapları kolaylaştırmak için birkaç basitleştirici varsayımda bulunmak istiyoruz. Bu varsayımlardan en önemlisi asgari ücret artışının, asgari ücretin üzerinde kalacak ücretlerde herhangi bir artış yaratmayacağıdır. Örnek vermek gerekirse Şubat 2016'da 1400 TL kazanan bir bireyin ücretinin, Ocak 2016'da asgari ücretin 1300 TL'ye çıkmasından etkilenemeyeceği varsayılmaktadır. Böylelikle asgari ücret artışı sadece eski asgari ücret ile yeni asgari ücret arasında kalan ücretleri etkileyeceği varsayılmaktadır.

Bu araştırma notunda diğer çalışmamızda olduğu gibi özel veya kâr amacı gütmeyen kuruluşlarda yevmiyeli veya ücretli olarak kayıtlı çalışan bireylerin ücretlerine etkileri incelenmektedir. Dolayısıyla asgari ücretteki artışın kayıt dışı piyasadaki ücretler üzerindeki etkisi de bu araştırma notunda irdelenmemektedir. Hâlbuki asgari ücret, kayıtlı piyasada olduğu gibi kayıt dışı piyasada da bir fener işlevi görüyor olabilir. Diğer bir deyişle, asgari ücretin artmasının, bu ücreti referans olarak alan kayıt dışı ücretleri de artırması çok muhtemeldir. Bu basitleştirici varsayımlar elbette tam geçerli değildir. Bu nedenle ücretlerde gerçekleşecek genel artışı asgari düzeyde tahmin ettiğimiz akılda tutulmalıdır.

Türkiye'de 2013 yılı itibarıyla 9 milyon 575 bin çalışan, özel veya kâr amacı gütmeyen kuruluşlarda yevmiyeli veya ücretli olarak kayıtlı çalışmaktadır (Tablo 1). Bu çalışanların yüzde 57,3'ü olan 5 milyon

* Prof. Dr. Seyfettin Gürsel, Betam, Direktör, seyfettin.gursel@eas.bahcesehir.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr. Gökçe Uysal, Betam, Direktör Yardımcısı, gokce.uysal@eas.bahcesehir.edu.tr

*** Melike Kökkızıl, Betam, Araştırma Görevlisi, melike.kokkizil@eas.bahcesehir.edu.tr

¹ 2015 yılı asgari ücret hesaplamaları şu adresten incelenebilir:

http://www.turmob.org.tr/arsiv/mbs/pratikBilgiler/asgari_ucret2015.pdf

² Seyfettin Gürsel ve ark., 2016. "Asgari Ücretteki Artışın Bölgesel Etkileri", Betam Araştırma Notu 16/189.

484 bin çalışanın ise, 2015 Kasım fiyat güncellemesine dayanarak asgari ücret olarak belirlenen 1300TL'nin altında ücret aldığı öngörülmektedir.

Tablo 1 1300 TL'nin altında net ücret alanların sayısı ve oranı

	1300TL ve üzeri alanlar		1300TL'nin altında alanlar	
	(000)	(%)	(000)	(%)
Türkiye geneli	4.091	42,7	5.484	57,3

Kaynak: HİA 2013, Betam Kasım 2015 güncellemesi

Ücret artışı gençlerde yoğunlaşıyor

İktisat yazınındaki bulgular ücretler ile işgücü piyasası deneyimi arasında azalarak artan kuvvetli bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. İşgücü piyasası deneyiminin yaşla birlikte artmasına paralel olarak genel olarak gençlerin ücretlerinin nispeten düşük olduğu söylenebilir. Diğer bir ifadeyle, genç yaşta olan bir birey yaş aldıkça, yani işgücü piyasasından edindiği deneyim ve dolayısıyla beşeri sermayesi artıkça, ücreti de artar, diğer taraftan da bu getirinin boyutu birey yaş aldıkça azalır. Bu durumun bir yansıması da asgari ücret kazananların profillerinde gözlemlenebilir. Genelde asgari ücret kazananların nispeten daha genç olması beklenir. Bu bağlamda, piyasadaki asgari ücret artışının sebep olacağı dışsal şokun etkilerinin her bir yaş grubu için aynı olmayacağı düşünülebilir.

Tablo 2'de özel veya kâr amacı gütmeyen kuruluşlarda tam zamanlı ve ücretli veya yevmiyeli kayıtlı çalışanların ücretleri yaş grubuna göre incelenmektedir. Çalışanların büyük bölümü (yüzde 41,8'i) 25-34 yaş grubunda kümelenmiştir. Diğer büyük bölümü ise 35-44 yaş grubundaki bireyler oluşturmaktadır (yüzde 28,9). Eğitime devam etme, işgücüne katılmama veya işsizlik durumları gibi nedenlerle 15-24 yaş grubundaki gençlerin payı nüfus yapımız genç olmasına rağmen düşüktür (yüzde 15,9). Ayrıca, erken emeklilik veya kadınların işgücü piyasasından erken ayrılmaları gibi durumlar neticesinde 45 yaş ve üstü çalışanların payı nispeten düşük seyretmektedir.

Tablo 2 Yaş gruplarına göre 1300 TL'nin altında net ücret alanların sayısı ve oranı

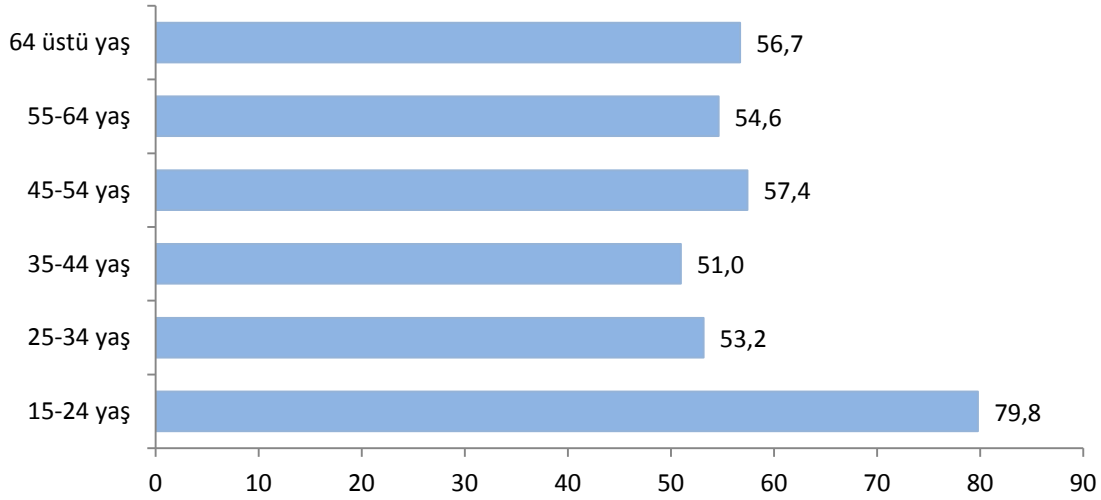
	1300TL'nin altında alanlar		1300TL ve üzeri alanlar		Çalışanların yaş dağılımı (%)
	(000)	(%)	(000)	(%)	
15-24 yaş	1.213	22,1	308	7,5	15,9
25-34 yaş	2.128	38,8	1.875	45,8	41,8
35-44 yaş	1.410	25,7	1.357	33,2	28,9
45-54 yaş	634	11,6	470	11,5	11,5
55-64 yaş	91	1,7	75	1,8	1,7
64 üstü yaş	8	0,2	6	0,2	0,1
Türkiye	5.484	100,0	4.091	100,00	100,0

Kaynak: HİA 2013, Betam Kasım 2015 güncellemesi

Tablo 2'de görüldüğü gibi 1300TL ve üzeri ücret alanların arasında 15-24 yaş grubunda bulunanların payı yüzde 7,5 ile sınırlı iken, 1300TL'nin altında ücret alanlarda aynı yaş grubunun payı yüzde 22,1'i bulmaktadır.

Şekil 1’de özel sektörde yevmiyeli veya ücretli olarak tam zamanlı ve kayıtlı çalışanlar arasında 1300TL’nin altında ücret alanların yaş gruplarındaki payları verilmektedir. Sonuçlar, 1300TL’nin altında ücret alanların payının 15-24 yaş grubunda en yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, 15-24 yaş grubundakilerin yüzde 79,8’i 1300TL’nin altında ücret almaktadır. Dolayısıyla, asgari ücret artışının en çok işgücü piyasasına yeni girecek veya nispeten az deneyime sahip gençleri etkilemesi beklenmektedir.

Şekil 1 Yaş gruplarına göre 1300TL'nin altında ücret alanların payı (%)

Kaynak: HİA 2013, Betam Kasım 2015 güncellemesi

Hatırlatmak gerekirse, Türkiye genelinde özel sektörde tam zamanlı, kayıtlı ve ücretli veya yevmiyeli olarak çalışanların yüzde 57,3’ü aylık 1300TL’nin altında kazanmaktadır (Tablo 1). 45-54 yaş grubunda yer alan ve 64 yaş üzeri çalışanlardaki pay ise Türkiye ortalamasına yakınsamaktadır. Asgari ücret artışından en az etkilenmesi beklenen yaş grubu ise yüzde 51’i 1300TL’nin altında ücrete sahip olan 35-44 yaş grubudur.

Tablo 3 Yaş gruplarına göre asgari ücret artışının ücretlere etkileri

	Ortalama ücret(TL)	1300 TL asgari ücret ile ortalama ücret(TL)	Ortalama ücretteki artış(TL)	Ortalama ücretteki artış(%)
15-24 yaş	1.146	1.396	251	21,9
25-34 yaş	1.568	1.700	132	8,4
35-44 yaş	1.783	1.912	129	7,2
45-54 yaş	1.759	1.914	155	8,8
55-64 yaş	2.081	2.240	159	7,6
64 üstü yaş	2.638	2.835	198	7,5
Türkiye	1.595	1.749	154	9,7

Kaynak: HİA 2013, Betam Kasım 2015 güncellemesi

Tablo 3’te güncelleştirilmiş ücretler yaş grupları bazında hesaplanmıştır. Tablonun ikinci sütununda ise, 1300TL’den düşük ücret alan bireylerin Ocak 2016 itibarıyla 1300TL ücret alması durumunda

oluşması beklenen ortalama ücretler farklı yaş grupları için verilmiştir. Son iki sütunda ise, ortalama ücretlerde olacak değişikliklerin tahmini, miktar ve yüzdelik olarak verilmiştir.

Türkiye genelinde ortalama ücretlerdeki artışın kısıtlayıcı varsayımlar altında yüzde 9,7 oranında olması beklenmektedir. Dolayısıyla, 25 ve üzeri yaşlardaki gruplarda ortalama ücret artışının Türkiye ortalamasından daha az olacağı beklenmektedir. Diğer taraftan, 15-24 yaş grubundaki çalışanların (tam zamanlı, ücretli/yevmiyeli ve özel sektör çalışanları) ortalama ücretlerinde yüzde 22 civarında bir artış beklenmektedir. Bu grup için beklenen ortalama ücret artışı 250 TL civarındadır.

Ücret artışları kadın-erkek ücret farkını azaltabilir

Alınan ücretlerdeki farklılıklarda belirgin olan bir diğer etken ise cinsiyettir. İktisat yazınında, kadınların ücretlerinin erkeklerden düşük olmasına yönelik çok boyutlu çalışmalar mevcuttur. Kadınların ve erkeklerin ücret dağılımının incelendiği Tablo 4'te kadınların ve erkeklerin sırasıyla yüzde 65,9'unun ve yüzde 54,6'sının aylık 1300TL'den düşük ücretler kazandıkları görülmektedir.

Tablo 4 Cinsiyete göre bugünkü ücretler

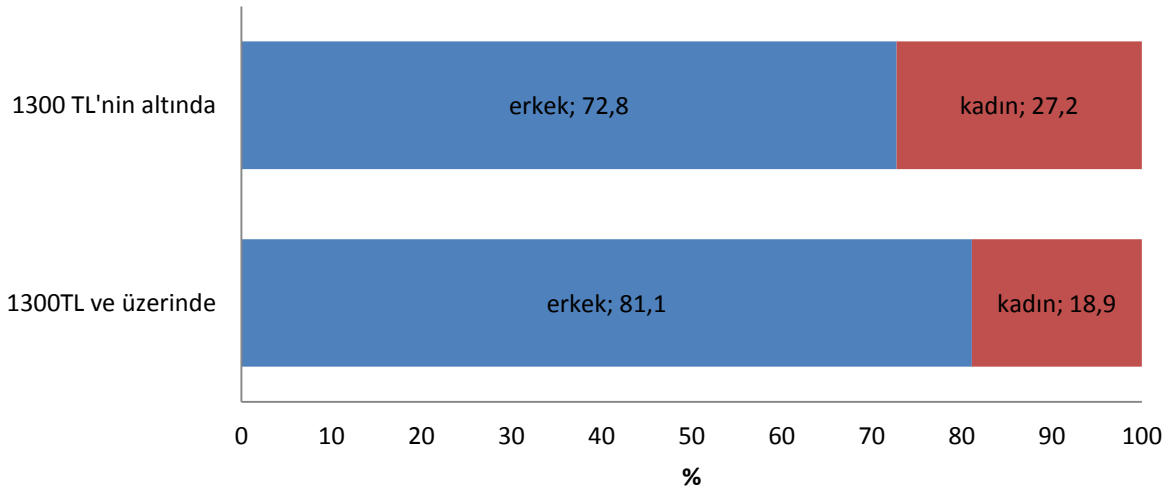
	Erkek		Kadın	
	Kişi (bin)	Yüzde	Kişi (bin)	Yüzde
<1300	3.990	54,6	1.494	65,9
>1300	3.318	45,4	773	34,1
Toplam	7.308	100,0	2.267	100,0

Kaynak: HİA 2013, Betam Kasım 2015 güncellemesi

Ücret farklılıklarına ek olarak, kadınların istihdamdaki payları düşük seyretmektedir. 7 milyon 308 bin erkek özel sektörde tam zamanlı, ücretli/yevmiyeli ve kayıtlı istihdamda yer almaktayken, kadınların sadece 2 milyon 267 bini benzer biçimde istihdamda yer almaktadır (Tablo 4).

Şekil 2'de 1300TL ve üzerinde ücret alanlar ile bu ücretin altında ücret kazananların cinsiyete göre dağılımı verilmektedir. Aylık 1300TL'nin altında ücret kazananların yüzde 72,8'ini erkekler, yüzde 27,2'sini de kadınlar oluştururken, 1300TL ve üzeri ücret alanlar arasında erkeklerin payı yüzde 81,1, kadınlarınki ise yüzde 18,9 seviyesindedir. Dolayısıyla, kadınlar özel sektörde, tam zamanlı, kayıtlı ve ücretli olarak daha az çalışmakta ve erkeklere kıyasla daha düşük ücret almaktadırlar. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, asgari ücret artışı sonucunda eski asgari ücret seviyesi ile yeni asgari ücret seviyesi arasında kalan çalışanların ücretlerinin 1300TL'ye çıkarılması durumunda kadınların ortalama ücretlerinde erkeklere kıyasla daha büyük bir artış olacağı görülmektedir.

Şekil 2 1300TL'nin altında ve üzerinde net ücret kazananların cinsiyete göre dağılımı

Kaynak: HİA 2013, Betam Kasım 2015 güncellemesi

Asgari ücret artışının ortalama ücretlere etkisi Tablo 5'de verilmektedir. Sonuçlar, kadınların ortalama ücretinin 1.719TL, erkeklerin ortalama ücretlerinin 1.758TL'ye yükseleceğini göstermektedir. Ücret şoku ile beraber varsayımlar altında kadınların ücretinde 200TL civarında bir artış olacağı ve erkeklerdeki ortalama ücret artışının 140TL civarında kalması tahmin edilmektedir. Diğer bir ifadeyle, kadınların ortalama ücretinde yüzde 12,9 ve erkeklerde yüzde 8,6 oranlarında artış tahmin edilmektedir. Dolayısıyla asgari ücret artışının neden olacağı ücret artışlarının kadınlarla erkekler arasındaki ücret farklılığını daraltması beklenmektedir. Bununla birlikte ücret şokunun işgücü arzını ve talebini etkilemesi muhtemeldir. Nihai sonucu kestirebilmek için bu etkilerin de dikkate alınması gerektiğini hatırlatmak isteriz.

Tablo 5 Cinsiyete göre asgari ücret artışının ücretlere etkileri

	Ortalama ücret(TL)	1300 TL asgari ücret ile ortalama ücret(TL)	Ortalama ücretteki artış(TL)	Ortalama ücretteki artış(%)
Erkek	1.618	1.758	139	8,6
Kadın	1.523	1.719	196	12,9

Kaynak: HİA 2013, Betam Kasım 2015 güncellemesi

Asgari ücretteki artış düşük katılım oranlı kadın işgücünün artmasını sağlayabilir. Diğer ifadeyle bu artış işgücünde olmanın getirisini artırarak halihazırda işgücü piyasasında olmayan kadınları işgücü piyasasına çekebilir.

Gençler, kadınlar ve kayıt dışılık

Veriler asgari ücretteki artışın gençleri ve kadınları nispeten daha çok etkileyeceğine işaret etmektedir. Zira bu gruplar arasında asgari ücret karşılığı çalışanların oranı da nispeten yüksektir. Dolayısıyla asgari ücret artışının bu grupların aleyhine olan ücret farklılıklarını kapatması beklenebilir. Diğer taraftan gençler ve kadınların hem işsizlik hem de kayıt dışılık oranları diğer gruplara kıyasla

daha yüksektir. 2013 yılı verilerine göre 15-24 yaş grubundaki gençlerin beşte biri iş bulamamakta ve ücretli/yevmiyeli veya maaşlı çalışanlarda kayıt dışılık oranları yüzde 35,3'e ulaşmaktadır (Ek Tablo 1). Kayıtdışılığa cinsiyet ayrımında bakıldığında, ücretli çalışan kadınların yüzde 22,2'si, erkeklerin yüzde 19,1'i kayıt dışı olarak çalıştığı görülmektedir (Ek Tablo 2).

Asgari ücretin firmalar üzerinde yasal olarak bağlayıcı olması dolayısıyla üretim maliyetleri önemli ölçüde artış gösterecektir. Denetimler artırılmadığı takdirde ekonomi yazınında da gösterildiği gibi kayıt dışılığa yönelişin olması çok muhtemeldir. Ayrıca işgücü maliyetlerinin artmasıyla birlikte firmaların yaratacakları istihdamın bir miktar gerileyeceği tahmin edilebilir. Bu durumda işgücü piyasasında dezavantajlı konumda olan gençlerin ve kadınların daha olumsuz etkilenmeleri muhtemeldir.

Ek Tablo 1 Gençlerde ve ülke genelinde işsizlik ve kayıt dışılık oranları

	İşsizlik oranı (%)	Kayıt dışılık oranı* (%)
15-24 yaş arasında	18,7	35,3
Türkiye geneli	9,7	19,9

Kaynak: HİA 2013, Betam

*Ücretli/maaşlı/yevmiyeli çalışanlar arasında hesaplanmıştır.

Ek Tablo 2 Cinsiyete göre işgücü piyasası göstergeleri

	İşsizlik oranı (%)	Kayıt dışılık oranı* (%)
Erkek	8,7	19,1
Kadın	11,9	22,2

Kaynak: HİA 2013, Betam

*Ücretli/maaşlı/yevmiyeli çalışanlar arasında hesaplanmıştır.